

Teser för fostran om hållbar utveckling inför riksdagsvalet 2019

Klimatförändringen fortskrider och den biologiska mångfalden minskar på vårt jordklot. Därmed är fostran och utbildning för hållbar utveckling viktigare än någonsin tidigare. Genom internationella avtal har Finland förbundit sig vid att främja fostran och utbildning för hållbar utveckling. Ett av målen i FN:s Agenda 2030 är att alla barn och unga genom utbildning skall få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling (Mål 4.7). Mål nr 4 är centralt för uppnåendet av hela Agenda 2030.

I det globala klimatavtal som slöts i Paris har Finland förbundit sig vid att ordna fostran och utbildning om klimatförändringen samt att öka klimatmedvetenheten och medborgarnas delaktighet. I samband med behandlingen av den nationella klimatpolitiska planen på medellång sikt våren 2018, förutsatte Finlands riksdag att statsrådet satsar på fostran och kommunikation om klimatfrågor. I den internationella konventionen biologisk mångfald (CBD) har Finland bland annat förbundit sig till att öka medborgarnas förståelse för betydelsen av biodiversiteten, att kommunicera om den samt att inkludera skydd av naturens mångfald i läroplaner.

I de nationella läroplansgrunderna för såväl småbarnspedagogik, förskola, grundläggande utbildning som gymnasieutbildning samt i grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamhet lyfts fostran för hållbar utveckling och främjande av en hållbar livsstil fram som centrala frågor, men enligt utvärderingar finns det brister i hur det förverkligas. För att vi skall kunna skapa en mera hållbar framtid måste fostran och utbildning sättas i fokus. Behovet är uppenbart, motiveringarna och löftena är tydligt uttalade. Nu är det dags att gå från ord till handling!

1. Förutsättningar och färdigheter för lärare och fostrare

Målsättning

För att lärare och fostrare skall kunna uppfylla de högt ställda målen gällande fostran för hållbar utveckling borde deras förutsättningar och färdigheter stärkas. Det här kräver tillräckliga satsningar på utbildning och fortbildning.

Lärarexamen: Man bör utreda hur man kan uppmuntra universitet och högskolor att inkludera fostran för hållbar utveckling i lärarutbildningen.

Fortbildning: Fostran för hållbar utveckling bör bli ett permanent tyngdpunktsområde i de fortbildningar som finansieras av utbildningsstyrelsen. Minst 10 procent av resurserna för fortbildning bör årligen allokeras till detta temaområde.

Motivering

Lärarexamen: Lärarna är i en nyckelposition inom fostran för hållbar utveckling. Därför är det ytterst viktigt att lärarstuderande får ett gediget kunnande inom detta område. I dag kan man se stora skillnader mellan olika universitet. Inom ämneslärarutbildningen finns det inga mekanismer som garanterar att en utexaminerad lärare kan identifiera de centrala miljöfrågor som ingår i det egna ämnet.

Läraryrkesfortbildning: Utbildningsstyrelsen finansierar fortbildning för personal inom utbildning och småbarnsfostran. För närvarande omfattar den sex olika tematiska helheter: ledarskap och utveckling, pedagogiskt kunnande, yrkeskunnande, utveckling av bedömning, välfärd och säkerhet, digitalisering samt informations- och kommunikationsteknologier. Fostran för hållbar utveckling bör lyftas upp till ett sjunde permanent tema. Detta skulle vara i linje med ambitionsnivån i de nationella styrdokumenterna.

Kostnadsberäkningar

Fortbildning: Utbildningsstyrelsen finansierar fortbildning för lärare och personal inom småbarnsfostran med cirka 10 miljoner euro per år. Av denna summa användes år 2018 bara 490 000 euro (5 %) till teman som har en anknytning till miljöfrågor och hållbar utveckling. Summan borde åtminstone fördubblas år 2019.

2. Stöd och redskap till lärare och fostrare

Målsättning

Lärare och fostrare behöver stöd och redskap för att kunna genomföra fostran för hållbar utveckling. Det behövs ett specifikt program för hållbar utveckling för daghem, skolor och utbildningsenheter. Daghem och skolor borde också kunna utnyttja natur- och miljöskolornas tjänster samt möjligheter till besök av sakkunniga från miljöorganisationer. Utbudet av eftermiddagsverksamhet i och om naturen borde utökas. Den här typen av stödtjänster bör få tillräcklig offentlig finansiering.

Motivering

Fostran för hållbar utveckling och främjande av en hållbar livsstil har centrala roller i de nationella läroplansgrunderna för såväl småbarnspedagogik, förskola, grundläggande utbildning som gymnasieundervisning samt i grunderna för morgon- och eftermiddagsverksamhet. Dock visar forskning att det finns brister i hur det här förverkligas: Hållbar utveckling behandlas endast sporadiskt i de lägre klasserna och endast i vissa ämnen i de högre klasserna (åk 7-9).

Kostnadsberäkningar

En finländsk kommun av medelstorlek (17 200 invånare): Sju enheter inom den grundläggande utbildningen (totalt 83 klasser), sex dagvårdsenheter (33 grupper), samt morgon- och eftermiddagsverksamhet i sju verksamhetspunkter.

Kostnader på årsnivå

Åtgärd	Euro
Program för hållbar utveckling (t.ex. Grön flagg) för daghem och skolor:	5 500
Morgon- och eftermiddagsverksamhet med naturbetoning	3 500
Regelbundna besök av sakkunniga från tredje sektorn i den grundläggande utbildningen	4 150
Tjänster av en mobil natur- eller miljöskola	61 900

3. Livslångt lärande och nonformell inlärning

Målsättning

Nya sätt att öka medborgarnas miljömedvetenhet: Behoven av nya kompetenser samt nya sätt att främja miljöanpassade handlingssätt och att stärka miljömedborgarskapet borde kartläggas. Enligt en undersökning som gjorts på uppdrag av Sitra, anser största delen av finländarna att det är viktigt att agera på ett sätt som skonar miljön. Miljömedvetna värderingar tar sig dock inte genast uttryck i vardagens konkreta beslut, t.ex. i form av röstningsbeteende eller färre semesterflygresor.

Projektfinansiering: Det behövs en fortsatt finansiering för nationella projekt som gäller fostran om hållbar utveckling samt för utveckling av miljömedvetenheten.

Motivering

Nya sätt att öka medborgarnas miljömedvetenhet: För att vi skall klara av att uppfylla målen i Agenda 2030, bromsa klimatförändringen och förlusten av biodiversitet, måste samhällets strukturer i fråga om produktion och konsumtion

förnyas. Det förutsätter grundläggande kulturella och sociala förändringar. Det här är inte möjligt utan betydande satsningar på att öka miljömedvetenheten. Den nya regeringen har ett synnerligen viktigt uppdrag: Finländarnas miljömedvetenhet borde stärkas så att nödvändiga miljövårdsinsatser skulle få ett brett stöd.

Projektfinansiering: Många nya handlingssätt och populära pedagogiska material har sitt ursprung i projekt som har finansierats med behovsprövade bidrag från miljöministeriets förvaltningsområde (mom 35.01.65). För den här typen av projekt har man ännu år 2018 reserverat specifika medel. I och med landskapsreformen kommer summan att försvinna från mom 35.01.65 och motsvarande summa skall inkluderas i landskapens finansieringsramar. Landskapen kan dock själva bestämma om de använder pengarna till att främja miljömedvetenhet och fostran för hållbar utveckling, eller till någonting helt annat.

Det är viktigt att hålla kvar möjligheten att utveckla och testa nya koncept genom projektmässig verksamhet. Goda exempel på framgångsrika utvecklingsprojekt är materialbanken MAPPA och LYKE-nätverket, som har blivit värdefulla institutioner. Uteundervisningskonferensen Ulos Ut Out år 2017 fick också sin början via den här finansieringsmekanismen.

Exempel på kostnader

Projektfinansiering: Under de senaste åren har behovsprövade bidrag från miljöministeriets förvaltningsområde (mom 35.01.65) beviljats för miljöfostranprojekt enligt följande; 240 000 euro år 2015; 210 000 euro år 2016 och 240 000 euro år 2017. Den sammanlagda ansökta summan har varit hela 1,0–2,1 miljoner euro på årsnivå. Många goda och nödvändiga projekt har således blivit utan finansiering. År 2016 blev synnerligen lovvärda och välplanerade projekt med en sammanlagd budget på hela 300 000 euro utan finansiering. I fortsättningen borde den här typen av utvecklingsprojekt finansieras från undervisnings- och kulturministeriets budget. Nivån borde vara minst 500 000 euro per år.

Bakom dessa gemensamma mål står följande organisationer och aktörer:

FEE Suomi - Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry (Sinikka Kunttu, toiminnanjohtaja)

Luonto-Liitto ry (Malva Green, ympäristökasvatuspäällikkö)

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry (Kati Vähä-Jaakkola, vs. toiminnanjohtaja)

WWF Suomi (Liisa Rohweder, pääsihteeri)

Suomen luonnonsuojeluliitto (Päivi Lundvall, toiminnanjohtaja)

Natur och Miljö (Bernt Nordman, verksamhetsledare)

Suomen nuorisokeskusyhdistys ry (Eija Pietilä, toiminnanjohtaja)

Lastentarhanopettajaliitto (Anitta Pakanen, puheenjohtaja)

Lasten ja nuorten puutarhayhdistys (Eeva-Maija Bergholm, toiminnanjohtaja)

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy (Katja Viberg, johtaja, kestävä elämäntapa ja kiertotalous)

Varsinais-Suomen ympäristökasvatusyhdistys Haavi ry (Ulla Haapanen, puheenjohtaja)

Pirkanmaan ympäristökasvatus ry (Petra Lattunen, puheenjohtaja)